

MACROLYRISTES,
EEN NIEUW GESLACHT VAN ORTHOPTERA,

DOOR

SNELLEN VAN VOLLENHOVEN.

Voor een paar jaren gaf kapitein Benschop van het Nederlandsch Oost-Indische leger, in het vaderland teruggekeerd, aan 's Rijks Muscum van natuurlijke historie eene kleine, doch merkwaardige collectie van insecten ten geschenke. Onder de voorwerpen, welke daartoe behoorden was een zeer groote, groene mannelijke sprinkhaan, niet alleen merkwaardig om zijn' reusachtigen vorm, maar ook voornamelijk om de grootte en den kolossalen bouw van het geluidorgaan op zijne vleugels. Het dier scheen, wanneer men het niet met groote naauwkeurigheid bezag, tot het geslacht *Mecopoda* van Serville te behooren. Op eene algemeene vergadering der Entomologische Vereeniging maakte ik melding van den ontvangst van dit dier, 't geen mij toescheen eene onbeschrevene soort uit dat Genus te vertegenwoordigen, en vertoonde den leden eene afbeelding van het tympanum uit den regtervleugel. Prof. Cl. Mulder, daarbij tegenwoordig, veronderstelde, dat de Borncosche sprinkhaan tot dezelfde soort behoorde als zekere vrouwelijke sprinkhaan, die hem onder den naam van Balang Salak in 1857 door den heer Binnendijk uit Java toegezonden werd; later bragt mijn hooggeachte vriend dit Javaansche voorwerp met nog een mannelijk dier van dezelfde soort, mede uit Java afkomstig, ter vergelijking naar Leyden, en het bleek spoedig, dat zijne veronderstelling juist

was geweest, en de drie voorwerpen kennelijk tot eene en dezelfde soort behoorden.

Daar Prof. Mulder den inwendigen bouw van beide zijne voorwerpen had onderzocht, vatte hij het voornemen op om de uitkomst dier ontleding in dit Tijdschrift mede te deelen, terwijl ik op mij nam de beschrijving van de soort te leveren, welk opstel dan aan het zijne vooraf zoude gaan.

Toen ik nu, ten einde aan mijne belofte (ook reeds in het Verslag der Vergadering gegeven) te voldoen, mijn insect nogmaals met de beschrijving der kenmerken van het geslacht *Mecopoda* bij Serville¹, Burmeister² en de Haan³ vergeleek, bespeurde ik, dat de algemeene vorm mij bedrogen had, dat mijne voorwerpen niet in het genoemde geslacht pasten en dat er zelfs tien punten van afwijking bestonden, welke de opname in het genus *Mecopoda* onmogelijk maakten.

Deze tien punten van verschil waren de volgenden:

- 1°. Terwijl de Mecopoden een' kussenachtig verhevenen, doch niet met uitsteeksels bezetten kop hebben, vertoont dit insect op den kop, even boven de sprieten tusschen de oogen, twee vierkante uitsteeksels, welke door eene zeer fijne sleuf gescheiden zijn.
- 2°. De prothorax, boven plat, is aan beide zijden voorzien van een scherpen, diep getanden kiel, welke kielen de zijvlakken van het ruggevlak afscheiden.
- 3°. De zamengestelde oogen zijn half kogelvormig en niet elliptisch.
- 4°. De bovenvleugels zijn bij het wijfje niet smal en aan de spits scheef afgesneden, maar lancetvormig en weinig minder breed dan bij het mannetje.
- 5°. De rug van den mesothorax is kamvormig opgericht.

¹ Audinet Serville, *Hist. Nat. des Ins. Orthoptères*, p. 532.

² Burmeister, *Handb. der Entomologie*, II, S. 685.

³ W. de Haan, *Verhandelingen Overz. Bezitt. Orthoptera*, bl. 181 en 187.

- 6°. De uitsteeksels van de bovenplaat aan den laatsten achterlijfsring bij het mannetje convergeren weinig en zijn veel langer dan bij *Mecopoda*.
- 7°. De legpijp van het wijfje is korter, breeder en eenigzins naar boven omgebogen.
- 8°. De achterdijen zijn nauwelijks verbreed aan de basis.
- 9°. Zij zijn sterker gedoornd dan bij *Mecopoda*.
- 10°. De spits der dijen is aan beide zijden gedoornd.

De vereeniging dezer karakters, van welke de tweede, de vierde, de zevende en de tiende het meeste gewigt op de schaal leggen, noodzaakt mij voor dit insect een nieuw genus in het systeem in te voeren, dat terstond achter *Mecopoda* zijne plaats moet innemen. Ik geef er den naam aan van *Macrolyristes*, naar het bijzonder groote muziekorgaan van het mannetje.

De kenmerken van het geslacht zijn de volgende:

MACROLYRISTES, genus *Orthopterorum* e familia *Locustinorum*.
 Antennæ in summa fronte insertæ; inter eas frons lobata. Prothorax supra planus, in lateribus dentato-carinatus, prosterno bispinoso. Foeminae vagina nonnihil sursum reflexa. Uterque sexus alatus; alæ anteriores lanceolatae in utroque. Femora basi parum crassiora, in genubus spinosa; tibiæ anticae in basi foramine instructæ elliptico.

De soortbeschrijving moet luiden als volgt:

MACROLYRISTES IMPERATOR.

Viridis, antennis longissimis fulvis, apicem versus obscurioribus, carinis pronoti et elytrorum maculis, irregulariter positis, fuscis.

Long. corporis solius 66 mm. cum pedibus 173 mm. Expansio elytrorum 220 mm. Long. antennæ unius 130 mm. Hab. Java et Borneo.

De kleur van het gedroogde dier is op sommige plekken bruinachtig groen, op andere feuille-morte; waarschijnlijk zal, gedurende het leven, de kleur een helder groen zijn. De boven-

vleugels zijn nu nog aan de bovenzijde donker-, aan de onderzijde lichter groen, met uitzondering van het bruine geluid-orgaan; de ondervleugels zijn doorschijnend met groene aderen. De uitsteeksels op het voorhoofd zijn donkergekleurd en het derde lid der sprieten heeft een donker dwarsstreepje. De verbazend lange sprieten zijn tot over de helft ros en verder bruin, welke twee kleuren in elkander overgaan. Ik geloof, dat zij uit meer dan 100 leedjes bestaan, zeer ongelijk in grootte, zonder dat daarin eenige regelmaat waar te nemen is en, op de 10 eersten na, allen met korte haartjes dun bezet.

De palpen zijn als die van *Meconema*; even als bij dat geslacht ziet men hier op het præsternum twee zeer lange divergerende doornen en den meso- en metathorax op de borst met twee bladvormige platen bezet, die aan wederzijde in scherpe punten uitloopen. Het ruggeveld van den prothorax is eenigermate uitgehold, vertoont twee duidelijke dwarsplooiën en eindigt aan wederzijde in den reeds vermelden scherp getanden, donkerbruinen kiel.

De pooten zijn in het geheel zeer doornachtig, de dijen der 4 voorste pooten geenszins, die der achterpooten nagenoeg niet verdikt; hunne uiteinden aan wederzijde van een scherpen stekel voorzien; de tarsen aan de zoolzijde donkerbruin.

Bij het mannetje is de plaat onder den anus (plaque sous-anale van Serville) in twee langwerpige driehoekige stukken verdeeld, welke eenigzins gebogen loopen en in scherpe spitsen eindigen; de legboor van het wijfje is 22 millimeter lang, sabelvormig gebogen, scherp toegespitst met donkerbruine randen.

Het merkwaardigste lichaamsdeel komt mij voor te zijn het geluids-orgaan van het mannetje, 't welk hier forscher van bouw en grooter is dan bij elke andere bekende sprinkhaansoort. Bij analogie redenerende naar hetgeen waargenomen is omtrent den afstand, waarop men het geluid van onzen inlandschen grooten groenen sprinkhaan duidelijk kan onderscheiden, veronderstel ik dat men het gezang van den *Macrolyristes* wel op een kwartier uur gaans afstand zal kunnen hooren.

Het linkerdekschild, dat in de rust over het regter heen slaat,

heeft aan zijn' achterrand bij de basis een' driehoekigen lap, door eene diepe gleuf van den eigenlijken bovenzvleugel afgescheiden, eenigzins bol gebogen, lederachtig bruin, aan de langste zijde 29 mm. lang, aan de kortste 20, op Plaat 8 voorgesteld bij fig. A van boven en C van onder gezien.

Het regterdekschild heeft een dergelijken driehoekigen lap, waarvan echter het weefsel, verre van gelijkmatig te zijn, in drie onderscheidene deelen af te deelen is; zijnde ten eerste, de rand of zoom, welke donkerbruin en hoornachtig, op verscheidene plaatsen verdikt en omgebogen is; ten tweede, een veld, dat dunner en vlieziger, mede eenige, doch zeer flauwe verhevenheden vertoont, en ten derde, het eigenlijke tympanum of trommelvlies, zijnde een dun, zeer doorschijnend en sterk gespannen vlies, dat 14 mm. lang en op zijne grootste breedte, 8 mm. breed is. Prof. Mulder schrijft mij omtrent dit orgaan: « als men de dekvleugels uitspreidt, is het geluid, door de wrijving veroorzaakt, zeer hoorbaar. »

Voor de verdere voorstelling van het geheel moeten wij de teekenkunst te baat nemen en verwijzen naar de afbeeldingen op Plaat 8, fig. A—C, bij welke *a* het tympanum of doorschijnende vlies en *bb* twee plekken doffer weefsel voorstellen.

Plaat 7, fig. 1. Het mannetje.

» 7, » 2. Legboor van het wijfje.

» 8, » A. Een gedeelte van den thorax en de basis der vleugels van het mannetje.

» 8, » B. De regtervleugel aan de onderzijde.

» 8, » C. De linkervleugel » » »